

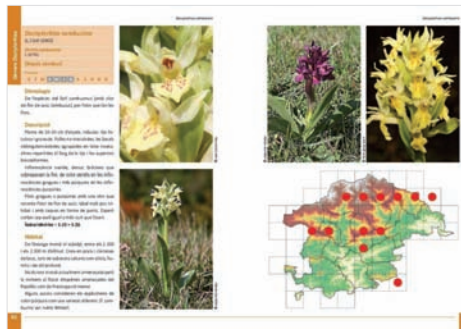

Orquídies del Ripollès

El 16 d'abril passat, a Sant Joan de les Abadesses, es va fer la presentació inicial del llibre *Orquídies del Ripollès*. Posteriorment, s'han fet altres presentacions a Ripoll, a Camprodon i a Barcelona.

Amb el suport de la ICHN i la seva Delegació de la Garrotxa, l'1 d'abril de 2011 es va presentar el projecte i es va constituir el Grup d'Orquídies del Ripollès.

L'intens treball d'aquests cinc anys s'ha materialitzat en veure la llum aquest llibre de 221 pàgines i molt ric en imatges de les diferents espècies. Hi han intervingut, en diferents fases i intensitat, al voltant de 40 persones.

El llibre no és en absolut un recull bibliogràfic, sinó que reflecteix les gairebé 4.000 citacions fetes pels membres del grup durant les temporades 2011, 2012 i 2013. Incorpora també citacions facilitades pel grup d'orquídies de la Garrotxa, corresponents a les zones limítrofes entre ambdues comarques i obtingudes durant la recerca per a la publicació del llibre d'aquella comarca el 2009. S'inclouen també citacions ja en coneixement d'alguns membres del grup Orquídies del Ripollès des, d'aproximadament, l'any 2000. No s'ha volgut anar més enrere en el temps per evitar confusions taxonòmiques o citacions errònies. Algunes citacions anteriors a

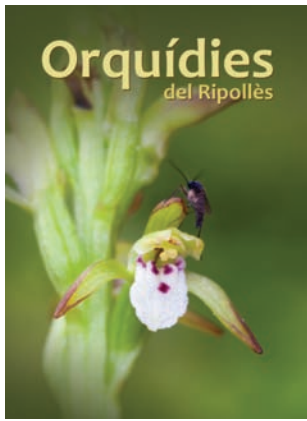
l'any 2000 s'han revalidat durant el període de recerca 2011-2013.

S'ha identificat i cartografiat la distribució d'un total de 60 espècies. Hi ha tres espècies addicionals (*Dactylorhiza savogiensis*, *Epipactis molochina* i *Ophrys arnoldii*) que podrien correspondre a alguns peus trobats a la comarca, però la seva determinació la deixem en mans de persones més expertes que nosaltres.

Com dèiem, l'any 2011 vàrem organitzar un grup de recerca participativa per a actualitzar l'estat del coneixement de les orquídies al Ripollès. Partiem de la coneixença prèvia que ja havíem difós en alguns treballs molt sintetitzats (Canals et al., 1985, González-Prat et al., 2003). Amb la participació d'un ventall molt ampli d'aficionats a l'orquidologia, des de biòlegs professionals a amateurs i amants de la fotografia, durant els anys 2011 a 2013 es va realitzar un intens treball de camp per a prospectar al màxim la comarca en diferents mesos de l'any. En els anys 2014 i 2015 hem analitzat totes les dades obtingudes (gairebé 4.000 citacions i centenars de fotografies), les quals han permès elaborar les fitxes dels diferents gèneres i espècies, amb mapes amb una quadricula UTM 5 x 5 km.

Totes les citacions han estat validades per les persones més expertes del grup i les localitzacions de les diferents plantes o poblacions es contenen en

una taula mestra amb una precisió mínima de 100 metres (1 metre en molts casos) en base al datum WGS84, a efectes pràctics equivalent al ETRS89.

El Ripollès és una comarca de muntanya amb gran diversitat d'hàbitats, on ja havíem pogut fer fa anys algunes de les primeres citacions d'espècies prou rares, com *Coralorhiza trifida* (any 1986) i *Cypripedium calceolus* (1987), la primera no retrobada fins l'any 2012, i amb una nova localitat el 2015. I com a resultat del present treball hem aconseguit identificar altres espècies també rares i de distribució molt localitzada, a Catalunya i a tota la Península Ibèrica, com *Epipactis distans* (algun exemplar podria correspondre a *Epipactis molochina*), *Epipactis exilis*, *Epipactis muelleri*, *Epipactis rhodanensis*, *Ophrys araneola* o *Ophrys archnitiformis*. Algunes espècies, que es van trobar per primera vegada en una o dues localitats, són més pròpies d'ambients menys freds, com *Anacamptis morio*, *Himantoglossum hircinum*, *Ophrys speculum*, *Ophrys forestieri* (*Ophrys arnoldii*). Una espècie no gaire abundant a Catalunya, trobada al Ripollès el 2004 i sense retrobar posteriorment, és *Ophrys dyris*.

Una altra espècie molt abundant a comarques veïnes, identificada al Ripollès durant el treball de camp de les orquídies de la Garrotxa (Béjar et al., 2008) i que, de moment, no s'ha retrobat, és *Himantoglossum robertianum*. També hi ha una raresa de pocs llocs de França i del nord-est ibèric, *Ophrys santonica*. Altres espècies que creïem

rares les hem pogut observar en força més localitats, una és de muntanya baixa, *Ophrys lutea*, i una de l'estatge subalpí i montà alt, *Orchis pallens*. Hem trobat espècies recentment acceptades, com *Gymnadenia densiflora*, i possibles exemplars d'una espècie només coneguda dels Alps i pocs llocs dels Pirineus, *Dactylorhiza savogensis*. Una altra espècie té al Ripollès el seu límit de distribució oriental dels Pirineus, *Pseudorchis albida*. I també hem observat molts exemplars híbrids de diferents combinacions d'espècies, i que aporten color i distracció a la identificació de les orquídies.

Tot i la intensa recerca, encara hi ha espècies citades anteriorment a la comarca que no hem pogut trobar o verificar, com *Anacamptis laxiflora*, *Dactylorhiza incarnata*, *Gymnadenia odoratissima*, *Orchis provincialis*, *Neotinea maculata* o *Spiranthes aestivalis*. Tot i que són citacions dubtoses o molt antigues en alguns casos, ens estimulen a continuar amb la recerca d'aquesta apassionant família de plantes. ■

Referències:

- Béjar, X.; Lockwood, M.; Oliver, X.; Drake, I.; Willett, T. (2008). Les orquídies de la Garrotxa. Olot: Delegació de la Garrotxa de la Institució Catalana d'Història Natural (Monografies del Patrimoni Natural, núm. 2).
- Canals, J.; Gil, J.; González, F. (1985). «Orquídies del Ripollès». El Duc (CODEN) núm. 2, p. 12.
- González-Prat, F.; Puig, D.; Gil, J.; Folch, A. (2003). «Distribució i diversitat de les orquídies (Orchidaceae) al Ripollès (Catalunya, NE Espanya)». Annals del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès, 2001-2002, p. 57-80.

Projectes

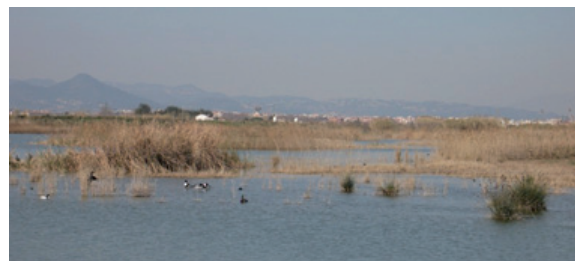
Els sistemes naturals del delta del Llobregat

Després d'uns quants anys de feina, i d'alguna aturada entremig, ja es disposa de tot el material de la publicació *Els sistemes naturals del delta del Llobregat*, la tercera monografia que publicarà la ICHN sobre les zones humides litorals de Catalunya. El 1975 es va publicar *Els sistemes naturals del delta de l'Ebre* i el 1994 *Els sistemes naturals dels aiguamolls de l'Empordà*.

En conjunt, la publicació recollirà 23 articles sobre els diferents components del medi natural del delta del Llobregat, la conservació dels seus valors naturals i, també, un resum de la recerca naturalista que hi ha tingut lloc. Més de 50 científics i tècnics han participat en la redacció d'aquests articles. Un cop corregit i editat, tot aquest material estarà disponible al web de la ICHN i es preveu imprimir-ne un nombre limitat

d'exemplars. Paral·lelament, també s'està elaborant el catàleg de la biodiversitat del delta del Llobregat, el qual en la seva primera versió, ja conté gairebé 4.600 tàxons.

Properament veurà la llum una altra publicació que també s'ha estat gestant durant aquests anys, es tracta de la *Flora vascular del delta del Llobregat*, la qual esdevindrà el número 18 de la sèrie Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural. ■

Terceres Jornades de Bioprospecció

Del 28 al 30 d'abril van tenir lloc les **Terceres Jornades de Prospecció Biològica**, que enguany es van fer a la zona de Mas de Melons i Alfés (el Segrià, les Garrigues). En conjunt hi van participar uns 60 experts i es van recollir citacions de més de 800 espècies, de les quals un 30 % se citaven per primera vegada a la zona prospectada.

Les jornades van ser organitzades pel Departament de Territori i Sostenibilitat i van comptar amb la col-

laboració de la Universitat de Barcelona i de la Institució Catalana d'Història Natural.

La ICHN també va organitzar una activitat divulgativa, el dissabte 30 d'abril, amb l'objectiu de difondre els valors naturals de l'espai i de facilitar la relació entre científics i aficionats. La ICHN també s'encarregarà de preparar la memòria final de les jornades. ■

III JORNADES DE
PROSPECCIO BIOLÒGICA

— Secans de Mas de Melons - Alfés —

Sessions científiques

Les migracions a llargues distàncies d'ocells

El primer dia d'abril, època d'arribada de moltes aus migratòries, també ho feu a Manresa la conferència «Les migracions a llargues distàncies d'ocells». Aquest acte, organitzat per la delegació del Bages de la ICHN tingué lloc a l'Auditori de la Plana de l'Om i va ser seguit per unes 50 persones. La conferència la va dur a terme en Marc Illa, jove ornitòleg, secretari general de l'Institut Català d'Ornitologia i administrador del portal d'ornitologia www.ornitho.cat. El conferenciant repassà alguns exemples de migració d'ocells comuns, parant especial esment en l'exactitud de dates en les quals cada espècie arriba, marxa o està de pas. La conferència es centrà també en els patrons i estratègies de migració. Els aspectes més teòrics de la conferència van ser complementats amb interessants anècdotes sobre el seguiment d'aus

que el conferenciant du a terme des dels països nòrdics fins al Sàhara. La manera com fins i tot petits ocells poden creuar els deserts o els mars varen captivar l'atenció d'un públic que, en un extens torn de preguntes, mostrà molt d'interès a conèixer més detalls de com els ocells saben quan han de migrar o quin camí han de seguir, entre d'altres. ■

Delegació del Bages

Sortides guiades

Serra de Finestres. El dissabte 19 de març hi hagué l'esperada sortida a la serra de Finestres, la travessa des de Sant Aniol al sud, a la capçalera de la riera de Llémena tributària del Ter, fins a Santa Pau al nord, a la capçalera de la riera de Ser afluent del Fluvià.

L'àrea s'inclou al Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, però la ruta no trepitja terreny volcànic llevat de la colada basàltica que ressegueix la riera de Rocanegra –quin nom tan encertat!– al pas per la vila de Santa Pau, al final de la

Alzinar al solell de Finestres

sortida. El substrat geològic de la serra és constituït per roca sorrenca eocènica, de color gris clar i origen marí, que mostra clarament l'estratificació.

(Continua)

Santuari de Finestres

Amb la serra de Finestres estesa d'est a oest, un dels seus al·licients fou experimentar el contrast radical entre el bosc del solell i el de l'obaga. L'alzinar vesteix el solell fins a la ratlla de la carena. La majoria d'alzines mostren soques amples d'on neixen uns quants troncs, herència de l'explotació forestal secular i el carboneig. Les pròpies alzines i els nombrosos arbusts i lianes —el marfull, l'aladern, l'aladern fals, l'olivereta, l'arítjol i el galzeran entre els més abundants— fan l'alzinar compacte. Els líquens que s'arrapen a les escorces rugoses de les alzines transmeten la sensació de natura impol·luta.

En canvi, l'obaga és el reialme dels faigs que hi creixen espigats ben bé fins als 30 metres. La seva dominància limita l'estrat arbustiu al grèvol i el boix. Quan el vessant deixa d'encarar-se exactament al nord, les blades esquitxen la fageda. A distància es distingien pel color verd groc primaveral les blades, ja florides, dels faigs encara nus i hivernals.

Fageda a l'obaga de Finestres

A l'obaga sonava el repicar del picot —toc, toc, toc, toc— que perforava a cops de bec algun tronc probablement mort. La majoria dels troncs morts però encara dempeus mostren els característics forats circulars dels picots. En un darrer acte de bellesa en la decadència, els troncs que reposen a la catifa de fulles d'aram donen vida als fongs lignícoles. D'entre les flotes de bolets adherits als troncs en descomposició i acolorits en cercles concèntrics distingirem *Trichaptum biforme* pel to violeta al marge i a l'himeni de pues i *Auricularia mesenterica* per la consistència gelatinosa, vellutat per dalt i amb plecs per sota.

Trichaptum biforme

Les falgueres tampoc són les mateixes a un i altre costat. A l'alzinar del solell creixen abundosos el polipodi (*Polypodium vulgare* ssp. *serrulatum* [= *P. cambricum*]) i la falzia de bosc (*Asplenium adianthum-nigrum* ssp. *onopteris*) i, entre les roques, el delicat *Asplenium fontanum*. En canvi a la fageda de l'obaga es troba una altra ssp. de polipodi, *Polypodium vulgare* ssp.

Auricularia mesenterica

vulgare [= *P. vulgare*] que té frondes menors i de contorn més estretament lanceolat, marges quasi llisos i amb el primer parell de pinnes que no es dirigeixen cap al raquis, les grans rosetes de *Polystichum setiferum*, la falguera mascle (*Dryopteris filix-mas*) i la llengua de cérvol (*Phyllitis scolopendrium*).

El castell de Finestres, situat ben bé a la cresta de la serra a 955 metres, prometia vistes extenses, però el dia ennuvolat va mudar-les per un paisatge nebulós, d'esqueixos de boira embolcallant els cims.

A l'acostar-nos a Santa Pau, l'obaga deixa pas a un peu de muntanya ondulat on es formen sòls més gruixuts. En aquesta franja alternen prades on pastura el bestiar amb rouredes de roure martinenc amb algunes alzines, tot plegat travessat per torrents orlats per vernedes. Els roures prefereixen els sòls profunds de la plana als costers de la muntanya, és aquí on aconsegueixen ser l'arbre principal.

A l'arribada a Santa Pau encara va quedar temps per donar una mirada al seu nucli medieval i per fer els honors a la seva condició de vila de la zona volcànica de la Garrotxa. Efectivament, la roca volcànica porosa s'utilitza en les construccions a Santa Pau i la riera de Rocanegra hi descobreix una colada basàltica. El basalt és aquí massís, no pas en prismes com a Castellfollit de la Roca o bé als cingles de Fontfreda de Sant Joan les Fonts, sens dubte per condicions diferents de la lava vessada o del seu refredament.

La serra de Finestres amb el seu santuari enlairat de Santa Maria, desconeguda per la majoria de participants del Bages a la sortida, va significar la bona notícia d'un espai natural ben conservat. Que durí així per molts anys!

A la plaça Major de Santa Pau

Pedraforca. El dissabte 16 d'abril fou el dia assenyalat per l'excursió al Pedraforca, en aquest temps quan l'hivern i la neu persisteixen a les carenes mentre la primavera ha esclatat en mil colors a les valls.

El Pedraforca nasqué de potents forces geològiques guiades per les muses de l'art. L'obra, una muntanya singular culminada per la magna enforcadura de pedra retallada al cel, compendi harmoniós de tot allò que l'imaginari espera d'una gran muntanya: boscos, crestes, roca pelada, tarteres, isards, precipicis d'esglai, prats amables, flors alpines, torrents que salten avall i poblets arraulits a la falda. L'encant del Pedraforca, bell i salvatge, atrapa per igual i confon els esperits muntanyenc i naturalista.

La declaració l'any 1982 del Paratge Natural d'Interès Nacional del massís del Pedraforca, ferit per l'extracció de carbó a cel obert i amenaçat per una central tèrmica, més la Reserva de Caça del Cadí vigent des del 1966, van propiciar la creació, l'any 1983, de l'actual Parc Natural del Cadí-Moixeró que s'estén per les comarques del Berguedà, l'Alt Urgell i la Cerdanya.

La ruta no fou l'ascensió a cap dels dos Pollegons, sinó la travessa de Gósol a Saldes creuant pel coll del Verdet, situat a 2244 metres d'alçada, més al nord que el Pollegó Superior.

Travessa del coll del Verdet

El vessant oest de Gósol és cobert d'una extensa pineda jove i homogènia, primer de pi roig o rajolet com s'anomena en aquestes contrades, més amunt de pi negre. En canvi, el bosc del vessant de Saldes, on hi ha el refugi Lluís Estasen i enfonsat allà baix el santuari de Gresolet, és madur amb pins vells de troncs gruixuts o recargolats a les cotes altes, als quals més avall s'afegeixen l'abet, la blada, el faig, el pi roig, la moixera de pastor i el cirerer per fer-lo divers. A un i altre vessant, tot el bosc era espurnejat de flors de fetgera com una nit estelada.

El sender de pujada des de Gósol arriba ben aviat al coll de Font Terrers, actualment equipat amb taules per pícnic i una bassa alimentada per la font per cas d'incendi. El mateix sender segueix amunt, ben traçat, per la coma dels Carners fins al coll del Teuler, a 1964 metres. Amb la neu tot just acabada de fondre, emergien les tiges florides de l'el·lèbor verd (*Helleborus*

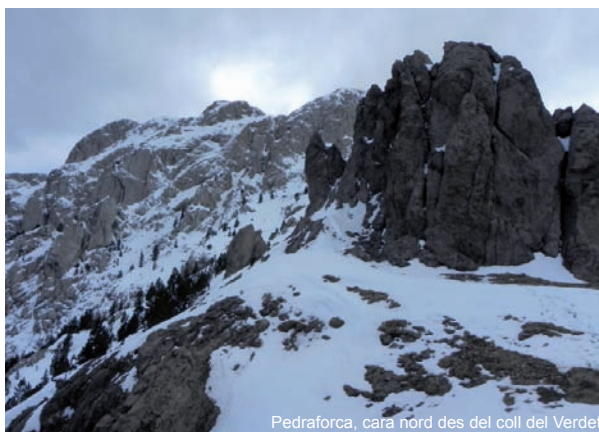
viridis) i, ran de terra, les flors rosades del bulbocodi (*Bulbocodium vernal*). Cal posar atenció a no confondre l'el·lèbor verd amb el marxívol (*H. phoetidus*), ni el bulbocodi, de flors amb 6 estams, de la família liliàcies i de florida vernal, amb el còlquic dels Pirineus (*Merendera pyrenaica*) o amb el safrà bord (*Crocus nudiflorus*), tots tres amb flors semblants a primer cop d'ull pels 6 tèpals rosats però els dos darrers de florida tardoral i el safrà bord amb només tres estams i de la família iridàcies.

Enllà del coll del Teuler s'estenen els prats enlairats de Set Fonts i la carena rocosa amb alguns pins negres retorçats que enllaça amb les parets del Pollegó Superior al coll del Verdet (2.244 m). Un avenc de 27 metres de fondària, el forat de les Gralles, s'obre al bell mig d'aquesta carena. El Pedraforca mostrava una cara nord freda i esquerpa, emblanquinada de neu i glaç. El descens per damunt de congestes de neu i glaç que tanta gràcia fan als joves va resultar difícil i lent per un grup nombrós i poc avesat a les condicions alpines; tanmateix tothom va arribar sa i estalvi al refugi.

Un arbust destacava per la seva bellesa al bosc de l'entorn del refugi: el tintorell (*Daphne mezereum*) ja florit. El tintorell fa flors rosades acampanades, d'un sol embolcall en tub que s'obre en 4 pètals. Surten nombroses d'un peduncle curtíssim a tot el volt de la part alta de les tiges quasi nues, quan tot just han tret un plomall de fulles noves a la punta. Les flors del tintorell desprenen un perfum agradable, però la planta en sí és tòxica i d'olor desagradable si es trenca. Els fruits madurs a la tardor, tòxics pels mamífers però no pels ocells, s'havien utilitzat per tenyir la llana de groc o taronja.

Des del magnífic mirador de Gresolet, un sender antic baixa fins a Saldes per dins del bosc apartant-se de la pista pels vehicles. Ja a baix, malgrat l'hora tardana, va quedar temps per celebrar el 18è aniversari de na Maria Sucarrats, participant assídua de les sortides naturalistes de la ICHN-Bages.

Ha valgut la pena vèncer la temptació de quedar-se a baix amb l'estampa del Pedraforca elegant però distant, i pujar a travessar-lo pel coll del Verdet per gaudir de la bellesa de les flors primerenques, dels misteris del bosc, de l'aspror de la roca i de la fredor inhòspita del glaç; la muntanya descoberta en la seva magnificència i en el detall. ■

Pedraforca, cara nord des del coll del Verdet

El·lèbor verd

Bulbocodi

Tintorell

Muntanya, núm. 915. Centre Excursionista de Catalunya, març de 2016. 82 p.

Activitat d'anellament científic d'ocells a Osona

El passat dissabte dia 5 de març es va celebrar la primera activitat del cicle de descoberta dels sistemes naturals d'Osona, organitzada pel Grup d'Anellament de Calldetenes - Osona (GACO), el Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis i el Grup de Naturalistes d'Osona-ICHN. L'activitat va consistir en una jornada d'anellament científic d'ocells a Gallifa (Masies de Voltregà), a la que hi van assistir unes 40 persones que van poder gaudir dels ocells de ben a prop i aprendre la tasca de recerca que fan els anelladors. A més a més, el GACO també va celebrar que havia arribat a la construcció de la caixa niu número 15.000, una tasca que porta realitzant des de l'any 1983, quan va

penjar la primera a Calldetenes, i que ha anat actualitzant amb diferents versions millorades, sempre amb fusta reutilitzada. ■

Sortida naturalista a Osona sobre els peixos de riu

El passat dissabte dia 16 d'abril es va realitzar la segona sortida naturalista del cicle de sortides de descoberta dels sistemes naturals a Osona, organitzada pel Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis (CERM) – Museu del Ter i el Grup de Naturalistes d'Osona-ICHN. L'activitat es va portar a terme al riu Mèder al seu pas per Vic. Hi van assistir una vintena de persones, bàsicament famílies amb canalla. Per poder observar els peixos

i altres habitants del riu, es va realitzar una pesca elèctrica, en la que es van capturar tres espècies; dues de peixos autòctons, barb de muntanya (*Barbus meridionalis*) i bagra catalana (*Squalius laietanus*), i una espècie d'invertebrat exòtica i invasora, el cranc vermell americà (*Procambarus clarkii*). Sorprenentment hi va haver més abundància de bagres que de barbs i tots van ser exemplars juvenils o alevins. ■

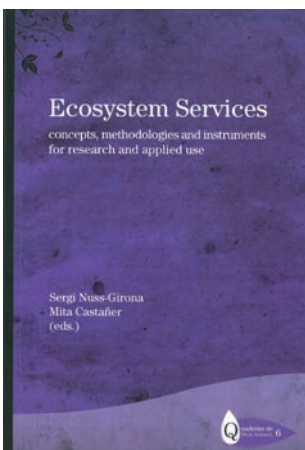
Activitat de restauració de l'hàbitat d'orquídies a Osona

El diumenge 6 de març, membres del grup de recerca participativa de l'Atlas de les Orquídies d'Osona vam organitzar una activitat de restauració de l'hàbitat d'una de les poblacions més nombroses que es coneixen a Catalunya d'*Ophrys subinsectifera*, que s'havia vist afectada per l'apilament de brancatge i l'arrossegament de troncs

derivats de la tallada d'arbres en un bosc al terme de Sant Sadurn d'Osormort.

Prèviament es va contactar amb la propietària del terreny, que des del primer moment es va mostrar interessada i va donar totes les facilitats per poder dur a terme aquests treballs. Ha estat una mostra de col·laboració entre la propietat forestal i el Grup de Natu-

Ecosystem Services. Concepts, methodologies and instruments for research and applied use. SERGI NUSS-GIRONA, MITA CASTAÑER, eds. Quaderns de Medi Ambient, núm. 6. Documenta Universitària, 2015.

ralistes d'Osona-ICHN, que ens fa ser optimistes de cara a futures actuacions conjuntes en benefici de la conservació del medi natural.

En l'activitat hi van participar una dotzena de voluntaris, que en poc més de tres hores van enllestir la feina de recollida, neteja, i retirada de la brancada que cobria el terreny on hi ha la població d'orquídies. També es van recol·locar alguns pans de terra que havien estat arrencats amb l'arrossegament de troncs. Es va observar que, malgrat l'agressió que havia sofert el sòl, hi naixien les primeres fulles de les rosetes

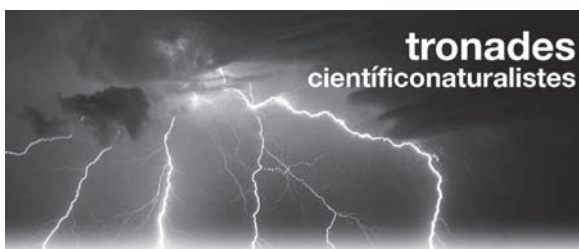
basals de les orquídies. Esperem que la població es pugui recuperar en poc temps. ■

Delegació de la Serralada Litoral Central

Tronades científiconaturalistes

La Delegació de la Serralada Litoral Central de la ICHN, conjuntament amb l'Agrupació Científico-Excursionista de Mataró, iniciem el proper dimecres 4 de maig, el primer cicle de xerrades anomenat «Tronades Científiconaturalistes», que tindrà lloc a la seu de l'Agrupació (passatge del Pou d'Avall, 1, Mataró), a les 19.30 h.

A cada sessió es convidarà un expert que realitzarà una petita presentació acompanyada d'un col·loqui amb els assistents per tal

de debatre les qüestions que en sorgeixin. Aquest és l'inici d'una col·laboració formal amb l'Agrupació, una de les entitats naturalistes amb més trajectòria de la nostra ciutat.

En la primera sessió, Cesc Múrria del Departament d'Ecologia de la Universitat de Barcelona, realitzarà la seva presentació titulada *Biogeografia de la Mediterrània, o com la història*

evolutiva afecta a l'actual diversitat d'insectes aquàtics. ■

Guia fotogràfica de plantes per a l'avaluació de l'estat de conservació de les pastures.

En el marc del Projecte de coneixement, millora i conservació de les pastures del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa (2009-2012), l'any 2010 es va elaborar una metodologia per a l'avaluació de l'estat de conservació de les pastures que la pogués posar en pràctica qualsevol persona amb uns mínims coneixements botànics.

L'any 2014, els botànics Carme Casas i Andreu Salvat van elaborar el *Protocol per a l'avaluació de l'estat ecològic dels prats. Adaptació per a la muntanya mitjana del nord-est de Catalunya*, document en el qual es recull una versió evolucionada de la proposta inicial presentada el 2010 i que es va assajar a l'Espai Natura Cingles de l'Avenc de Tavertet, gestionat per la Fundació Catalunya-La Pedrera. Enguany s'ha complementat aquesta metodologia amb una *Guia il·lustrada amb les fotos de les espècies indicadores*, per tal de facilitar-ne la identificació.

Grup de treball Grup Orquidològic Català - GOC

Grup Orquidològic Català, nou grup de treball de la ICHN

El grup de treball (GOC) neix del caliu de l'AOC – Associació Orquidològica de Catalunya que s'ha mantingut al llarg de set anys, i molt abans que això d'un grup d'amics que cap al 2003 va acollir el poble de Calders. Erem un grup de persones que fèiem sortides de camp i ens vam iniciar coneixent aquesta família tant extensa que són les orquídies.

Encara que molts de nosaltres no venim del món de la universitat i tampoc venim carregats de títols universitaris hem fet una tasca de divulgació important amb xerrades, exposicions fotogràfiques, alguns hem col·laborat en publicacions i tenim una de

les millors pàgines web d'Europa de orquídies silvestres amb la col·laboració de tots els amics que ens fan costat.

Els projectes més importants són la divulgació, mitjançant les publicacions i noves descobertes de plantes al territori català; seguir millorant la web; i intentar protegir aquells llocs on creixen les orquídies, amb el permís de l'autoritat i els propietaris de les finques.

Les tasques que no poden faltar són les sortides de camp i fer conèixer la riquesa orquidològica que tenim a Catalunya; les eines que tenim som nosaltres mateixos i amb el recolzament de la ICHN, creiem que podem aconseguir donar més passes en aquest camí. ■

Entre l'art i la natura... i Montphoto

BLANCH, J; PERE, R.; RIBAS, R.; ROIG, B. (2015). *Orquídies de les serres de Montsant i de la Mussara*. Barcelona: Piolet.

Aquesta sessió –la número 48 de la Societat Catalana de Fotògrafs de Natura– tingué lloc el 7 d'abril passat i va ser més completa que de costum. I és que, ja abans de començar, els assistents van poder gaudir de l'exposició retrospectiva que els companys de Montphoto havien muntat al claustre de l'IEC. Podien comprovar l'evolució de la

que es presenti. Trobareu més informació al web de MontPhoto.

Pel que fa a la intervenció de Pedro Javier Pascual, direm que va sorprendre per les imatges tan agosarades des del punt de vista estètic. Explicà com les havia obtingut: mitjançant una elaborada experimentació

Exposició retrospectiva dels vint anys de Montphoto (Foto: Jordi Lluís Pi)

fotografia de natura al llarg d'aquests vint anys, a l'igual que ho han pogut fer tots els que l'han visitat fins a final de mes.

Ja dins la sala, en Paco Membrives, promotor i president de Montphoto, va fer un breu resum de la història del concurs. Començà essent una petita iniciativa local anomenada Montbarbat i dedicada a fotografia de natura i muntanya, per acabar essent el concurs de Fotografia de Natura amb més projecció internacional que s'organitza a casa nostra. Ha passat per un període apassionant: el canvi al sistema digital, les grans innovacions tecnològiques i la revolució d'internet... i la clau és que s'ha sabut adaptar a les noves situacions.

D'altra banda, emulant un eslògan esportiu, podríem afirmar sense cap exageració que hi ha altres concursos, però «Montphoto és més que un concurs». En efecte, és un lloc de trobada dels fotògrafs de natura: a més del concurs i els premis, té una vinculació amb les associacions fotogràfiques, fa exposicions, conferències, projeccions, vídeos, audiovisuals... i cada any ens obsequia amb el Montphoto Fest, que enguany tindrà lloc del 30 de setembre al 2 d'octubre, i en aquesta edició hi ha un afegit molt interessant: una beca per al millor projecte

que li pot portar hores fins aconseguir la foto desitjada.

Ell és un autodidacta que va a la recerca de camins cada vegada més expressius i experimentals. Això l'ha portat a una fotografia pictòrica i creativa a la cerca de conceptes que s'adaptin a la seva forma d'entendre la fotografia. No busca una fotografia documental, sinó que està més interessat en la imatge com a forma d'expressió.

Practica gairebé qualsevol disciplina fotogràfica on sigui la naturalesa la font d'inspiració: des del paisatge fins a la fauna, passant per la fotografia nocturna i la macro, com ens ha demostrat en aquesta projecció. En els últims anys els seus treballs més importants s'han centrat en la macrofotografia i la fotografia d'aproximació, on ha pogut descobrir tot un univers en miniatura ple de formes, llums i colors, on la imaginació i la creativitat del fotògraf juguen un paper fonamental. Com va quedar palès en l'animat col·loqui final, les seves explicacions van suscitar molt interès. Podeu veure una extensa selecció del seu treball a: [http://pedrojavierpascual.blogspot.com/es/](http://pedrojavierpascual.blogspot.com.es/) ■

Parella de *Parnassius apollo*: «Jocs a l'aire»
© Pedro Javier Pascual

Societats adherides

Grup Mineralògic Català

I Trobada Interpirenaica de Micromineralogia i Sistemàtica Mineral

El cap de setmana del 16 i 17 d'abril es va celebrar, a Camprodon, la I Trobada Interpirenaica de Micromineralogia i Sistemàtica

en la qual indicava el nombre d'exemplars que havia separat i invitant-nos a fer el mateix procediment amb les seves capses.

Apart de la taula d'intercanvi de microminerals la trobada va comptar amb tres actes més. Un dels més importants per la seva qualitat, va ser l'exposició de fotografies de microminerals del fotògraf català Joan Astor, cedida molt amablement pel Museu Molfulleda d'Arenys de Mar. Aquesta exposició es va fer a l'Oficina de Turisme de Camprodon i anava acompanyada d'una exposició de minerals de la mina Les Ferreres de Rocabruna.

Mineral. Aquesta nova iniciativa del Grup Mineralògic Català, en col·laboració amb l'Association Française de Micromineralogie, va aixecar d'inici molta curiositat entre els aficionats i estudiosos de la mineralogia. Cal dir que les expectatives es van complir amb escreix i els actes realitzats durant tota la trobada van sorprendre molt gratament al públic assistent.

La trobada es va realitzar a Camprodon gràcies al conveni que van subscriure el GMC i l'Ajuntament de Camprodon a finals de l'any passat. La trobada comptà amb l'acte principal consistent en una taula d'intercanvi al CEIP Doctor Robert, on es va realitzar l'acte d'inauguració a càrrec de l'alcalde de Camprodon, Sr. Xavier Sala, i la representació oficial del GMC i la AFM.

El sistema de funcionament era ben senzill: una vegada instal·lats i amb les capses plenes de micromounts (microminerals) damunt la taula, ben aviat, es va acostar el primer col·leccionista francès interessat a veure què portàvem. De seguida vam prendre nota del seu mode operatiu a l'hora de fer intercanvis ja que, en general, era extremadament curós i elegant. Quan ja els va tenir triats va tornar amb la nostra capsa adjuntant una etiqueta

Potser l'acte més entranyable i sensible de la trobada va ser el concert de violoncel i piano, denominat Gemes del Ripollès, que es va celebrar a l'església romànica de Rocabruna dissabte al vespre, plena de gom a gom.

La I Trobada Interpirenaica de Micromineralogia i Sistemàtica Mineral, que finalitzà diumenge al matí amb la visita a la mina de Les Ferreres, guiada per membres del Grup Mineralògic Català, va ser tot un èxit. Tant és així que l'Ajuntament de Camprodon ha insistit a repetir l'experiència l'any que ve. ■

Premi al millor treball de recerca de batxillerat de Catalunya

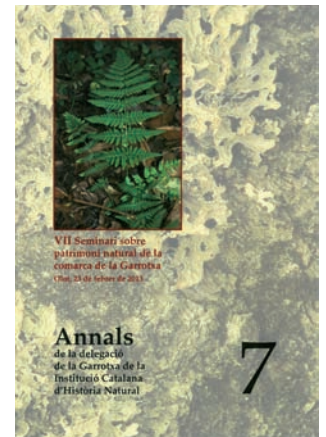
El Grup Mineralògic Català convoca la segona edició dels Premis GMC als millors treballs de recerca de batxillerat del curs acadèmic 2015-2016 en la modalitat «Premi al millor treball de recerca de batxillerat de Catalunya». El premi es lliurarà en el marc de la Fira Internacional Expominer 2016, té una dotació de 300 € per al guanyador o guanyadora i una col·lecció de minerals per a l'escola o institut.

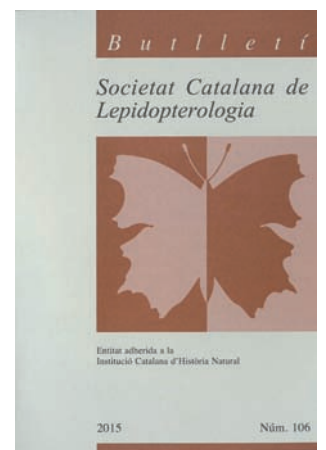
La data límit per presentar el treball de recerca, és el 30 de juny de 2016, a les 14 h.

Per consultar les Bases que regeixen el concurs i per a més informació, consulteu l'adreça: <http://www.minercat.com/premis-gmcl>

Podeu obtenir més informació a través de la mateixa adreça. ■

Annals de la delegació de la Garrotxa de la Institució Catalana d'Història Natural, núm. 7. VII Seminari sobre patrimoni natural de la comarca de la Garrotxa, celebrat a Olot, el 23 de febrer de 2013. 113 p.

Butlletí de la Societat Catalana de Lepidopterologia, núm. 106. Desembre de 2015. 183 p.

Treballs de la Societat Catalana de Biologia, núm. 66. Societat Catalana de Biologia (SCB) 2015.

En aquest volum es troba una descripció, rigorosa i acurada, de l'estat actual i del futur pròxim de metodologies com la genòmica; la proteòmica; la bioinformàtica; la microscòpia; la citòmica; els models animals; l'espectroscòpia; la imatge in vivo; i, finalment, d'un model d'estudi de càncer com a exemple de confluència de totes.

Activitats amb altres entitats

Olimpiada de Biologia de Catalunya

L'Olimpiada de Biologia de Catalunya, que compta amb el suport de la ICHN, té com a objectiu principal estimular i implicar els estudiants de Batxillerat en el desenvolupament d'aquesta ciència, atès que resulta impossible comprendre la vida, analitzar els seus problemes i plantejar solucions sense un coneixement adequat de les principals qüestions biològiques, per exemple en aspectes com la contaminació ambiental i el canvi climàtic, la biotecnologia, la conservació de la biodiversitat, i el diagnòstic i tractaments de malalties, entre molts altres.

En l'edició d'enguany, celebrada el mes de febrer passat (OBC 2016), els alumnes classificats amb la medalla d'or han estat: Teodor Jové Juncà de l'Institut Ramon Muntaner de Figueres, Jordi Garriga Puig de l'Institut La Segarra de Cervera, Marc Serra Peralta de l'Institut Escola Industrial de Sabadell. I amb medalla de plata: Rafael Beaus

Iranzo de l'escola Sant Ignasi de Barcelona, Joan Castanyer Costa de l'escola Sant Miquel dels Sants de Vic i Francisco Peñuela Fernández de l'escola La Farga de Sant Cugat del Vallès.

Tots ells han pogut participar en l'Olimpiada Espanyola de Biologia (OEB 2016), a Vigo, el mes d'abril passat, on Jordi Garriga Puig ha obtingut la medalla de plata i té l'oportunitat de representar a Espanya en la X Olimpiada Iberoamericana de Biologia (OIAB 2016) que es celebrarà a Brasília (Brasil) el proper mes de setembre. ■

Representants en organismes i institucions

Comissió de Política Territorial i Urbanisme de Catalunya

A la reunió de la Comissió de Política Territorial i Urbanisme de Catalunya del 5 d'abril passat, es va presentar la proposta d'elaborar el Pla director urbanístic de les instal·lacions ramaderes, per tal d'ordenar el creixement de les instal·lacions ramaderes i intentar reduir el seu impacte ambiental, urbanístic i sanitari. Mentre al 2008 es van autoritzar 31 noves granges i l'ampliació de 76 més, al 2015 les noves sumaven 75 i 231 les ampliacions.

També es va presentar el Pla director urbanístic de l'activitat minera al Bages amb

l'objectiu d'establir una nova planta de tractament de sal a Súria, ordenar la retirada de l'activitat de Sallent i restaurar alguns dels indrets afectats. Tota l'activitat es traslladarà a Súria, de manera que l'abocador de residus del Fusteret continuarà creixent, tot i que ho farà al mateix ritme que ara perquè també s'aprofitarà la sal i no només la potassa. L'abocador del Cogulló, del qual ja s'ha parlat en números anteriors del NOTÍCIES, s'ha de clausurar el juny del 2017. Es preveu que al juny d'enguany el pla director es posi a exposició pública i que es pugui aprovar al desembre. ■

Súria

Ens ha deixat el botànic Ferran Royo

Lamentem enormement la pèrdua de Ferran Royo Pla, doctor en botànica, gran coneixedor de la flora i la vegetació de les Terres de l'Ebre i del nord de Castelló. No li agraiem mai prou la seva dèria per estudiar cada pam de les Terres de l'Ebre i les seves comarques veïnes a la recerca de noves citacions i de la informació necessària per ampliar el coneixement florístic d'aquestes terres. Des de la seva tesi doctoral *Flora i vegetació de les planes i serres litorals compreses entre el riu Ebro i la serra d'Irta* fins a la seva participació al Grup de Recerca Científica Terres de l'Ebre i la publicació de les obres *Plantes del Port i Bolets del*

Port, i moltes altres publicacions, articles, xerrades, etc., ens deixa per sempre un llegat de valor incalculable i de consulta imprescindible.

Ferran Royo va nèixer a Santa Bàrbara fa 47 anys, soci de la ICHN des de l'any 1997, va ser membre fundador del Centre d'Estudis Planers i actualment era professor a l'IES Joan Coromines de Benicarló. Fou una persona estimada, gran científic, apassionat de les plantes i enamorat d'aquestes terres de cruïlla, que es definia a ell mateix com "un pagès que fa de professor".

El nostre condol més sincer a la família i amics. ■

Joandomènec Ros i Aragonès, Creu de Sant Jordi 2016

Joandomènec Ros, president de l'IEC i soci de la ICHN, ha estat guardonat amb la Creu de Sant Jordi, per la seva aportació a l'ecologia marina, singularment en els organismes i comunitats bentònics, i també a la protecció del medi natural.

Catedràtic d'Ecologia a la Universitat de Barcelona, és membre de diversos organismes consultors i comitès científics, tant catalans com internacionals. També és president del Consell de Protecció de la Natura de la Generalitat de Catalunya i de la Universitat Catalana d'Estiu.

És també un divulgador actiu del coneixement científic, i ha traduït un bon nombre de llibres i articles d'ecologia, biologia marina, biologia evolutiva i història de la ciència (principalment de Charles Darwin, Stephen Jay Gould i Edward O. Wilson, entre d'altres). És autor de títols com ara *Objectiu: l'Antàrtida*.

Diari de bord d'una campanya oceanogràfica (Empúries, 1999), *La natura marradeja* (Rubes Ed., 2001), *Vora el mar broix. Problemàtica ambiental del litoral mediterrani* (Empúries, 2001) i *L'altra meitat del medi ambient* (Almuzara, 2007).

Des de la Institució Catalana d'Història Natural, el felicitem pel merescut reconeixement. ■

Recull de legislació

País Valencià

DECRET 15/2016, de 19 de febrer, del Consell, de regulació dels paratges **naturals municipals** de la Comunitat Valenciana. DOCV núm. 7725 de 22 de febrer de 2016.

Catalunya

RESOLUCIÓ ARP/732/2016, de 15 de març, per la qual es fixen les espècies objecte d'aprofitament cinegètic, els **períodes hàbils de caça** i les vedes especials per a la temporada 2016-2017 en tot el territori de Catalunya. DOGC núm. 7087 de 29 de març de 2016. ■

Vols rebre el NOTÍCIES més aviat, en color i amb enllaços als documents anunciats?

Contacta amb la Secretaria de la Institució (ichn@iec.cat) i demana la versió en format pdf!

Segueix-nos al Facebook.

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
Departament de Territori
i Sostenibilitat

fundada el 1899

ICHN
Institució Catalana
d'Història Natural

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Redacció: ICHN
C. del Carme, 47
08001 Barcelona
Tel. 933 248 582
Fax 932 701 180
A/e: ichn@iec.cat
A/I: <http://ichn.iec.cat>

Imprimeix: IMPREMTA BADIA, SL
ISSN: 2339-5672
Maqueta: Albert Beltran
Dipòsit Legal: B.39829-1995

Assemblea General

El proper mes de juny és previst realitzar l'Assemblea General de socis de la Institució Catalana d'Història Natural.

Un dels punts de l'ordre del dia serà el de la renovació dels càrrecs del Consell Directiu, que enguany correspon a la Presidència, la Tresoreria i fins a quatre vocalies.

D'acord amb el que estableix el Reglament de règim interior, poden presentar la seva candidatura per ocupar un càrrec del Consell Directiu tots els socis que tinguin més d'un any d'antiguitat.

Fins al proper 27 de maig, tots els socis que vulguin presentar la seva candidatura a algun dels càrrecs vacants, poden fer-ho adreçant un escrit o un correu electrònic a la Secretaria de la Institució, tot manifestant la seva disponibilitat per a ocupar un d'aquests càrrecs.

A partir d'aquesta data, juntament amb la convocatòria de l'Assemblea General, es trametrà la relació de les candidatures rebudes.

Per a més informació, adreceu-vos a la **Secretaria de la Institució**. ■

Agenda

Cursos naturalistes

Dissabte 21 i dissabte 28 de maig de 2016. *L'estudi de les poblacions a través de la recopilació i l'anàlisi de dades de camp*, a càrrec de YOLANDA MELERO, CREA, Universitat Autònoma de Barcelona.

11 i 12 de juny de 2016. *Cybertracker. L'ús de dispositius mòbils per al registre de dades al camp*, a càrrec de DIEGO MARTÍNEZ, tècnic de fauna, Forestal Catalana, DARPM.

2 i 3 de juliol de 2016. *Iniciació al món dels coleòpters*, a càrrec de PERE LUQUE, biòleg i entomòleg, conservador de Ciències Naturals del Museu de les Terres de l'Ebre i copresident del Grup d'Estudi dels Odonats de Catalunya; JOSÉ MANUEL SESMA, biòleg i entomòleg, especialista en *Coccinellidae* i *Cleridae*, director de la galeria d'invertebrats de Biodiversitat Virtual.

9 i 10 de juliol de 2016. *Macròfits. Característiques, identificació i valor indicador*, a càrrec de CÉSAR GUTIÉRREZ I PEREARNAU, consultor ambiental.

Per a més informació i inscripcions, adreceu-vos a la Secretaria de la ICHN (telèfon 933 248 582; a/e: ichn@iec.cat).

Delegació del Bages

Sortides naturalistes guiades:

Dissabte 21 de maig de 2016, de 7.15 a 20 h. Siurana (Priorat)

Dissabte 18 i diumenge 19 de juny de 2016, de 7.15 a 20 h. *Baish Aran*

Dissabte 9 de juliol de 2016, de 8.15 a 20 h. *La riera de les Gorgues* (Osona)

Cal inscriure-s'hi a l'adreça ichnbages@gmail.com o bé al telèfon 933 248 582 de la Secretaria de la ICHN.

Delegació d'Osona

Cicle de sortides naturalistes «Descobreix els sistemes naturals»

Dissabte 21 de maig de 2016, trobada a les 10 h, al Museu del Ter (Passeig del Ter, 2, Manlleu). *Dia mundial del peix viatger*.

Dissabte 4 de juny de 2016, trobada a les 10 h, al parc infantil de la plaça de la Creu, de Seva. *Les papallones*.

Diumenge 12 de juny de 2016, a les 10 h, trobada al pont sobre el riu Gurri, al carrer de la Indústria, Vic. *Les libèl·lules i altres invertebrats aquàtics*.

Cal preinscripció prèvia per mitjà dels correus electrònics cerm@museudelter.cat, info@gno.cat, o al telèfon 93 851 51 76 (Museu del Ter).

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de Natura

Divendres 17 de juny de 2016, a les 19 h, *Ruta l'origen de la vida*, a càrrec de LUIS AHUMADA i VICTÒRIA GRÀCIA.

Han col·laborat en la redacció d'aquest NOTÍCIES:

Jordi Badia, Guillem Bagaria, Joan Canals, Salvador Cardero, Jordi Corbera, Josep Germain, Ferran González-Prat, J. Antoni Ignacio, Pere Luque, Albert Masó, Oriol Oms, Montse Porta, Lluís Salvador, Andreu Salvat, Ferran Sayol, Florenci Vallès i Aida Viza.